




TOMASZ BOJANOWSKI

 <https://orcid.org/0000-0001-8294-0968>

Szkoła Doktorska Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Wybrane aspekty czynności sądowych na tle modelu postępowania przygotowawczego w polskim prawie karnym

Selected issues of court actions based on the model of pre-trial proceedings in Polish criminal law

Abstract: The subject of the article is the analysis of court actions in based on the model of court pre-trial proceedings in Polish criminal law. Considerations begins with introduction on the issue of stages of the model of criminal process. Then, the elements of the Polish model of judicial control of pre-trial proceedings between the years 1918–1997. Next, the role of court actions in pre-trial proceedings resulting from current wording of the Act of 6 June 1997 the Code of Criminal Procedure is analysed. In the final part of the article, the Author comes to *de lege lata* and *de lege ferenda* conclusions which indicates that Polish criminal proceedings needs to be changing by introducing a new investigative body – independent judge for pre-trial proceedings and identifying the proper role of such body.

Keywords: criminal process, criminal proceedings, pre-trial proceedings, court, examining magistrate, judge for pre-trial proceedings, prosecutor

1. Uwagi wprowadzające

Immanentną cechą procesu karnego jest etapowość czy też sekwencyjność¹. Oznacza to, że w poszczególnych stadiach postępowania karnego,

¹ B. Janusz-Pohl: *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprosesowych w prawie polskim*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań 2017, s. 57 i nast.

które następują po sobie, dokonywane są określone czynności procesowe. Co do zasady przedmiotowe czynności są przypisane do konkretnego etapu, w którym powinny zostać wykonane, lecz istnieją pewne odstępstwa.

Podstawowy podział wyznacza następujące etapy postępowania karnego: a) postępowanie przygotowawcze, b) postępowanie główne (jurysdykcyjne), c) postępowanie odwoławcze (apelacyjne) oraz d) postępowanie wykonawcze. Przedstawiciele teorii procesu karnego, dokonując głębszej analizy, wyróżniają także następujące etapy: a) postępowanie sprawdzające, b) postępowanie przejściowe, c) postępowanie ulaskawieniowe (abolicyjne)².

W tym kontekście warto wskazać na zagadnienie tzw. przedprocesu karnego, który nie jest *stricto* etapem postępowania karnego. Jest to jednak materia silnie związana z procesem karnym z uwagi na realizację zarówno celów procesu karnego (art. 2 § 1 Kodeksu postępowania karnego³), jak i postępowania przygotowawczego (art. 297 k.p.k.). Przedproces karny zasadza się na niejawnej, tajnej, zorganizowanej i wewnętrznie skondensowanej dywersyfikacji kompetencji dochodzeniowo-śledczych oraz operacyjno-rozpoznawczych Policji i innych organów (posiadających uprawnienia operacyjne lub dochodzeniowo-śledcze), nakierowanej na rozpoznawanie, wykrywanie, gromadzenie i przetwarzanie danych informacyjnych oraz na ich analizowanie w kontekście zdarzeń, czynów i zjawisk społecznych, które mogą posiadać znamiona czynów zabronionych oraz karalnych, ale także wobec wszelkich naruszeń porządku publicznego oraz prawnego⁴.

Niezależnie od powyższego poszczególne etapy postępowania karnego (w tym niewyodrębniony *sensu stricto* przedproces karny) są ze sobą powiązane, oddziałują na siebie i wchodzą ze sobą w interakcje⁵. Co więcej, jak zauważył Cezary Kulesza, zachodzą pomiędzy nimi wzajemne sprzężenia⁶.

² M. Cieślak: *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984, s. 54–55; S. Waltoś, P. Hofmański: *Proces karny – zarys systemu*. Wyd. 15. Wolters Kluwer, Warszawa 2020, s. 505.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 2022, poz. 1375 z późn. zm. [dalej: k.p.k.].

⁴ F. Prusak: *Dywersyfikacja kompetencji dochodzeniowo-śledczych oraz operacyjno-rozpoznawczych Policji i służb specjalnych w przedprocesie karnym*. W: *Meandry prawa karnego i kryminalistyki. Księga jubileuszowa prof. zw. dra hab. Stanisława Pikulskiego*. Red. J. Kasprzak, W. Cieślak, I. Nowicka. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2015, s. 437–438; F. Prusak: *Karno-procesowe miscellanea dydaktyczne*. Przedsiębiorstwo Poligraficzno-Wydawnicze „Tongraf”, Warszawa–Piła 2013, s. 89.

⁵ Zob. J. Zagrodnik: *Model interakcji postępowania przygotowawczego oraz postępowania głównego w procesie karnym*. C.H.Beck, Warszawa 2013, s. 238–276.

⁶ C. Kulesza: *Przemodelowanie postępowania karnego*. <https://www.gov.pl/attachment/063450d5-7475-4306-bdc6-3c70c0138f43> [dostęp: 12.06.2024], s. 35–41.

W związku z tym każdy etap i każda czynność podjęta w toku procesu są istotne i mogą mieć kluczowy wpływ na wydanie wyroku oraz zakończenie postępowania.

Za stadium postępowania karnego, którego znaczenie i rola wydają się niesłusznie deprecjonowane, należy uznać postępowanie przygotowawcze⁷. Analizując wskazany obszar badawczy, można dostrzec, że literatura niejednogłośnie wskazuje na prymat postępowania przygotowawczego względem postępowania jurysdykcyjnego. Występuje on przynajmniej w zakresie gromadzenia i utrwalania materiału dowodowego⁸. Na tym etapie zapadają kluczowe decyzje oraz podejmowane są czynności, które mają wpływ na prawa i obowiązki człowieka (zarówno pokrzywdzonego, jak i podejrzanego) przy incydentalnym udziale sądu⁹ oraz – co do zasady – inkwizycyjnym i tajnym charakterze tego stadium postępowania¹⁰. Do tych czynności należy zaliczyć m.in. stosowanie środków zapobiegawczych oraz problematykę czynności operacyjno-rozpoznawczych¹¹. Udział sądu na tym etapie procesu karnego od uchwalenia Kodeksu postępowania karnego z 1997 r. jest ciągle przedmiotem dyskusji, która do tej pory nie została zakończona¹².

Z przedstawionymi kwestiami ściśle związane jest zagadnienie modelu postępowania karnego, a w szczególności postępowania przygotowaw-

⁷ Zob. System prawa karnego procesowego. T. 10: *Postępowanie przygotowawcze*. Red. R.A. Stefański. Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 89–107; J. Zagrodnik: *Model interakcji...*, s. 238–276.

⁸ A. Baj: *Cele postępowania przygotowawczego*. „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 12, s. 73; A. Węklar: *Instytucja sędziego do spraw postępowania przygotowawczego na tle uwarunkowań polskiego systemu prawnego – rozważania de lege ferenda*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019, s. 46; P. Kruszyński: *Sędzia śledczy na tle modeli postępowania przygotowawczego – uwagi de lege ferenda*. W: *Konferencja. Nowy model postępowania przygotowawczego – sędzia śledczy*. Warszawa, 22 marca 2010 r. Red. P. Zieliński. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 31–32.

⁹ A. Staszak: *Komentarz do art. 329 Kodeksu Postępowania Karnego*. W: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*. Red. D. Szumiło-Kulczycka. Wolters Kluwer, Warszawa 2022, LEX; R.A. Stefański: *Glosa do postanowienia SN z 27.02.2007 r., I KZP 38/06*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2008, nr 2, s. 138–142.

¹⁰ M. Rusinek: *O dostępie do akt postępowania przygotowawczego de lege ferenda*. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2008, R. 12, z. 2, s. 97–105.

¹¹ Zob. T. Bojanowski: *Istota i przeznaczenie karnoprosowe czynności operacyjno-rozpoznawczych*. Wydawnictwo Episteme, Lublin 2023.

¹² K. Dudka, H. Paluszkiwicz: *Postępowanie karne*. Wyd. 5. Wolters Kluwer, Warszawa 2021, s. 453–492; T. Grzegorzczak, J. Tylman: *Polskie postępowanie karne*. Wyd. 10. Wolters Kluwer, Warszawa 2022, s. 807–922; J. Zagrodnik: *Proces karny*. Wyd. 3. Wolters Kluwer, Warszawa 2021, s. 507–512; J. Skorupka: *Proces karny*. Wyd. 4. Wolters Kluwer, Warszawa 2022, s. 589–593; S. Waltoś, P. Hofmański: *Proces karny...*, s. 505–534; T. Boratyńska, Ł. Chojniak, W. Jasiński: *Postępowanie karne*. Wyd. 3. C.H.Beck, Warszawa 2018, s. 395–460.

czego. Należy wskazać, że od 1918 r. w Polsce występowały różne modele procesu karnego, w tym postępowania przygotowawczego, które w pewien sposób były odwzorowaniem aktualnej myśli politycznej i prawnej. W związku z tym przez lata polski proces karny ulegał i nadal ulega przeobrażeniom, a doktryna i przedstawiciele praktyki prawa do tej pory nie zdołali wypracować jednolitego stanowiska czy też wizji co do jego optymalnego modelu¹³.

Pojęcie modelu postępowania karnego należy dekodować na podstawie dorobku doktryny jako zbiór podstawowych elementów określonego układu, pozwalający na wyodrębnienie i odróżnienie od innych tego typu zbiorów¹⁴. Jeśli ograniczymy wskazane pojęcie do obszaru postępowania przygotowawczego, to będziemy mieli styczność z pojęciem modelu postępowania przygotowawczego. Idąc dalej, jeśli ograniczymy to pojęcie do czynności sądowych w tym stadium postępowania, to będziemy mieć do czynienia z pojęciem modelu sądowej kontroli postępowania przygotowawczego.

Przedmiotem niniejszego artykułu będzie omówienie wybranych aspektów czynności podejmowanych przez sąd w postępowaniu przygotowawczym na tle aktualnego modelu tego stadium postępowania. W celu zbadania zakreślonego segmentu przedstawione zostaną wybrane aspekty prawno-historyczne, tj. charakterystyczne cechy modelu sądowej kontroli postępowania przygotowawczego w Kodeksie postępowania karnego z 1928¹⁵ oraz 1969 r.¹⁶ i ich wpływ na obecny model. Następnie przeanalizowane i ocenione zostaną rola oraz pozycja sądu w postępowaniu przygotowawczym na podstawie obecnie obowiązującego Kodeksu postępowania karnego z 1997 r. Na podstawie tak ujętej materii badawczej zaproponowane zostaną wnioski *de lege ferenda*, które zdaniem autora mogłyby usprawnić model postępowania przygotowawczego i jeszcze bardziej przybliżyć go do standardów zachodnich.

¹³ M. Siewierski: *Dyskusja nad projektem kodeksu karnego*. „Palestra” 1956, nr 2, s. 36–46.

¹⁴ K. Eichstaedt: *Rola sądu w postępowaniu przygotowawczym a instytucja sędziego śledczego*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009, s. 13; S. Waltoś: *Model postępowania przygotowawczego na tle porównawczym*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1968, s. 9; C. Kulesza: *Sędzia śledczy w modelu postępowania przygotowawczego na tle porównawczym*. Dział Wydawnictw Filii UW w Białymstoku, Białystok 1991, s. 15; A. Kaftal: *Model postępowania przygotowawczego de lege ferenda w prawie Polski*. „Studia Prawnicze” 1989, nr 1, s. 53.

¹⁵ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 1928, nr 33, poz. 313 z późn. zm.

¹⁶ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 1969, nr 13, poz. 96.

Artykuł zostanie zbudowany wokół tezy, w myśl której w polskim postępowaniu przygotowawczym zauważalny jest niedostatek czynnika sądowego. Co więcej, obecny model charakteryzuje się jedynie incydentalnym nadzorem oraz kontrolą. Należy zauważyć, że przez lata rola czynnika sądowego na tym etapie postępowania została zauważalnie zwiększona, lecz nadal nie jest wystarczająca¹⁷. Ponadto, sam model jest uważany za niewydolny i anachroniczny¹⁸. Jednym z elementów, który mógłby zaradzić dysfunkcjom tego stadium postępowania karnego, jest permanentna obecność operatywnego organu sądowego na wzór instytucji, które występują w państwach zachodnich, tj. sędziego ds. postępowania przygotowawczego, sędziego ds. śledztwa (dochodzenia) czy też sędziego śledczego¹⁹.

2. Wybrane aspekty sądowej kontroli postępowania przygotowawczego w ujęciu historycznym

Kodeks postępowania karnego z 1928 r. szeroko odwoływał się do regulacji państw zaborczych, tj.: niemieckiej ustawy postępowania karnego z 2 lutego 1877 r., austriackiej ustawy postępowania karnego z 23 maja 1873 r. oraz rosyjskiej ustawy postępowania karnego z 20 listopada 1864 r. zmienionej nowelami, zwłaszcza przepisami przechodnimi z 1917 r.²⁰. Kodeks ten wprowadzał mieszany model procesu karnego – inkwizycyjno-kontraduktoryjny. Widoczne były w nim wpływy Kodeksu postępowania karnego Napoleona z 1808 r., czego przykład stanowił podział postępowania przygotowawczego na śledztwo sądowe i dochodzenie prokuratorско-policyjne²¹.

Dochodzenie prowadzone było przez prokuratora lub Policję i miało na celu wyjaśnienie, czy zostało popełnione przestępstwo, kogo można o nie podejrzewać oraz czy zachodzą przesłanki warunkujące wszczęcie postępowania sądowego²². Co do zasady z czynności podejmowanych

¹⁷ J. Zagrodnik: *Model interakcji...*, s. 238–276.

¹⁸ P. Kruszyński, M. Zbrojewska: *Nowy model postępowania karnego ukształtowany nowelą do k.p.k. z 27 września 2013 r.* „Palestra” 2014, nr 1–2, s. 55 i nast.

¹⁹ J. Głębocka: *Model francuskiego postępowania przygotowawczego w ujęciu porównawczym*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2023, s. 19.

²⁰ J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak: *Historia ustroju i prawa polskiego*. Wyd. 6. Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 599.

²¹ M. Kościelniak-Marszał: *Sędzia śledczy w ujęciu prawnohistorycznym*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 167; K. Eichstaedt: *Instytucja sędziego śledczego w okresie międzywojennym*. „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2014, T. 17, s. 183–184.

²² *System prawa karnego procesowego...*

w czasie dochodzenia nie sporządzano protokołu (w literaturze przedmiotu wskazana forma postępowania przygotowawczego była zwana „dochodzeniem zapiskowym”²³). Ewentualne wyjątki wynikały z art. 254 k.p.k. z 1928 r. oraz art. 20 przepisów wprowadzających Kodeks postępowania karnego²⁴.

Z kolei śledztwo było prowadzone przez niezawisły organ sądowy, tj. sędziego śledczego, sędziego śledczego ds. wyjątkowego znaczenia²⁵ lub sąd grodzki. Wskazana forma postępowania przygotowawczego była odpowiednia dla spraw należących do właściwości sądu przysięgłych lub sądu okręgowego. Jej celem było wykrycie sprawców przestępstwa, wszechstronne wyjaśnienie sprawy, zebranie informacji dotyczących podejrzanego oraz pobudek jego działania i sposobu życia, ale przede wszystkim utrwalenie dowodów dla sądu orzekającego w sprawie na etapie postępowania jurysdykcyjnego. Śledztwo było uważane już za postępowanie sądowe²⁶.

Sędzia śledczy brał czynny udział w postępowaniu przygotowawczym, w tym w postępowaniu dowodowym. Jego rola była znacznie ograniczona przez pozycję prokuratora, tj. sędzia śledczy nie mógł odmówić wykonania szeregu prawnych wniosków przez niego złożonych. Co więcej, prokurator (oraz Policja na polecenie prokuratora) mógł w toku dochodzenia, ilekroć uznał to za potrzebne, dokonywać poszczególnych czynności, które miały moc czynności sądowych, a protokoły moc protokołów sądowych²⁷. Doprowadziło to do zastąpienia dochodzenia prokuratorsko-policyjnego dochodzeniem prokuratorskim oraz zwiększenia wpływu protokołów policyjnych na rozprawę główną.

Już w okresie międzywojennym rozgorzała dyskusja na temat zasadności funkcjonowania instytucji sędziego śledczego. Pojawiały się głosy krytyczne, lecz nie zakładały one likwidacji tej instytucji wraz z drastycznym ograniczeniem czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym²⁸,

²³ M. Materniak-Pawłowska: *Instytucja sędziego śledczego w II Rzeczypospolitej*. „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2013, T. 65, z. 1, s. 290.

²⁴ K. Eichstaedt: *Rola sądu...*, s. 58–80.

²⁵ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o sędziach śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia. Dz.U. 1927, nr 69, poz. 611.

²⁶ *System prawa karnego procesowego...*

²⁷ *Kodeks postępowania karnego z komentarzem i orzecnictwem Sądu Najwyższego*. Oprac. J. Nisenson, M. Siewierski. Gazeta Administracji Policji Państwowej, Warszawa 1936, s. 143–144.

²⁸ M. Siewierski: *Uwagi krytyczne nad śledztwem i dochodzeniem według k.p.k.* „Archiwum Kryminologiczne” 1933, z. 1, s. 95–110; Idem: *O reformę postępowania przygotowawczego*. „Archiwum Kryminologiczne” 1933, z. 2, s. 247–253; *Zagadnienia postępowania przygotowawczego*. (Dyskusja w Seminarium Prawa Karnego I.J.P.). „Archiwum Kryminologiczne” 1937, z. 3–4, s. 536–537; K. Łada-Bieńkowski: *Postulaty reformy pro-*

a wskazywały na dysfunkcje i wynaturzenia wynikające z dekompozycji modelu postępowania przygotowawczego. Stanowisko sędziego śledczego utrzymało się ostatecznie do 1949 r., kiedy zostało zlikwidowane w toku procesu stalinizacji i sowietyzacji prawa.

Po II wojnie światowej postępowanie karne (w tym postępowanie przygotowawcze), oparte co do zasady na regulacjach przedwojennych, zostało szybko dostosowane do realiów nowego ustroju. Pierwsze zmiany zostały wprowadzone już w latach 1944–1948²⁹, następne w latach 1949³⁰ i 1950³¹ oraz w 1955 r.³²

W 1949 r. poza likwidacją instytucji sędziego śledczego zrezygnowano także z podziału postępowania przygotowawczego na śledztwo i dochodzenie oraz wprowadzono jednolitą formę – śledztwo, które było prowadzone przez prokuratora lub Milicję Obywatelską³³ oraz funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa pod nadzorem prokuratora. Kompetencje sędziego śledczego zostały scedowane na prokuratora, który stosował środki zapobiegawcze m.in. w postaci: tymczasowego aresztowania, kaucji, dozoru.

W 1950 r. wprowadzono kolejne reformy oparte na wzorach funkcjonowania procesu karnego w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich³⁴, co polegało przede wszystkim na wyodrębnieniu prokura-

cesu karnego. (Referat sprawozdawczy na III Zjazd Prawników Polskich Katowice–Kraków 5–8 listopad 1936 r.). Drukarnia Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego R.P. Warszawa Al. Jerozolimskie 85, Warszawa 1936, s. 3–4; K. Eichstaedt: *Rola sądu...*, s. 73.

²⁹ Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 1 grudnia 1944 r. o częściowej zmianie kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1944, nr 13, poz. 70; dekret z dnia 6 czerwca 1945 r. o zmianie przepisów kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1945, nr 25, poz. 148; dekret z dnia 19 sierpnia 1946 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1946, nr 43, poz. 249; dekret z dnia 23 stycznia 1947 r. o opłatach sądowych w sprawach karnych. Dz.U. 1947, nr 19, poz. 73; dekret z dnia 3 kwietnia 1948 r. o zmianie kwot pieniężnych w przepisach kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1948, nr 20, poz. 136.

³⁰ Ustawa z dnia 27 kwietnia 1949 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1949, nr 32, poz. 238.

³¹ Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1950, nr 38, poz. 348; ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1950, nr 38, poz. 346.

³² Dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1955, nr 46, poz. 309.

³³ Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 7 października 1944 r. o Milicji Obywatelskiej. Dz.U. 1944, nr 7, poz. 33.

³⁴ H. Świątkowski: *Doniosłe reformy wymiaru sprawiedliwości*. „Demokratyczny Przegląd Prawniczy” 1950, nr 8–9, s. 3.

tury ze struktur Ministerstwa Sprawiedliwości i podporządkowaniu władzy wykonawczej, tj. Radzie Państwa³⁵.

W 1955 r. przywrócono podział postępowania karnego na śledztwo i dochodzenie³⁶. Co do zasady obie formy miały równorzędne znaczenie prawne i spełniały tożsame funkcje, ale różniły je organy prowadzące postępowanie oraz rodzaj przestępstw, które są przedmiotem postępowania. Do postępowania przygotowawczego wprowadzono instytucję przedstawienia zarzutów³⁷, a zlikwidowano tzw. areszt obligatoryjny³⁸. Należy stwierdzić, że zmiany wprowadzone w 1955 r. wzmocniły nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym i uczyniły go odpowiedzialnym za jego prawidłowy przebieg.

Z kolei w 1958 r. wprowadzono możliwość ustanowienia dla oskarżonego, już w toku śledztwa lub dochodzenia, obrońcy z urzędu, gdy nie posiada obrońcy z wyboru³⁹.

Omawiane zmiany przyczyniły się do niemalże całkowitej eliminacji czynnika sądowego z postępowania przygotowawczego (czynności sędziów śledczych i sędziów śledczych ds. wyjątkowego znaczenia zostały przekazane prokuratorom, co charakteryzowało sowiecki model postępowania przygotowawczego). Zdaniem Mieczysława Siewierskiego „obecny (po reformach w 1958 r.) model postępowania przygotowawczego zdał egzamin życiowy i stworzył zarówno korzystne warunki do ścigania przestępstw, jak i dostateczne gwarancje dla stron”⁴⁰. Niniejszą tezę należy odnosić do realiów sowieckiego modelu postępowania karnego.

W 1969 r. uchwalono nowy Kodeks postępowania karnego, który petryfikował zmiany wprowadzone w duchu sowieckim⁴¹. Niemniej za-

³⁵ Ustawa Konstytucyjna z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1947, nr 18, poz. 71.

³⁶ Dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1955, nr 46, poz. 309.

³⁷ Zob. L. Penner: *O zmianie przepisów kpk.* „Nowe Prawo” 1956, nr 2, s. 43–44; L. Schaff: *Nowa reforma postępowania przygotowawczego.* „Państwo i Prawo” 1956, z. 3, s. 505–506.

³⁸ J. Haber: *Rozwój prawa karnego procesowego w Polsce Ludowej.* „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 26, z. 4, s. 135–142.

³⁹ Ustawa z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1958, nr 18, poz. 76.

⁴⁰ Zob. M. Siewierski: *Koncepcja kodyfikacyjna postępowania przygotowawczego.* „Problemy Kryminologii” 1961, nr 29, s. 11.

⁴¹ B. Bieńkowska i in.: *Wykład prawa karnego procesowego.* Temida 2, Białystok 2012, s. 19; P. Kruszyński, M. Warchoł: *Pozycja sędziego śledczego na tle modeli postępowania przygotowawczego (część 2).* „Palestra” 2008, nr 5–6, s. 45–46; J. Koredczuk: *Kształtowanie się modelu polskiego procesu karnego w latach 1918–1955.* W: *System prawa karnego procesowego.* T. 1. Red. P. Hofmański. Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 357–364.

pewniono w postępowaniu przygotowawczym, w limitowanym zakresie, czynnik sądowy, tj. kontrola sądowa ograniczała się w zasadzie do rozpatrywania środków odwoławczych (zażaleń) od niektórych decyzji procesowych organów postępowania przygotowawczego, a więc do badania tych rozstrzygnięć od strony prawidłowości oraz wszechstronności wyników śledztwa i dochodzenia⁴². Nie było nadzoru sądu nad postępowaniem przygotowawczym, ponieważ wskazana kompetencja należała do prokuratora. Rola sądu ograniczała się w istocie do nielicznych czynności decyzyjnych i kontrolnych.

Do zadań sądu w zakresie decyzyjnym należało: przedłużanie (przez sąd wojewódzki) na wniosek prokuratora wojewódzkiego tymczasowego aresztowania w przypadku, gdy trwało ono łącznie dłużej niż 6 miesięcy; orzekanie o przepadku poręczenia lub o ściągnięciu sumy poręczenia; orzekanie o wydaniu listu żelaznego. Jeżeli chodzi o czynności kontrolne, to do sądu należało rozpoznawanie zażaleń na postanowienia prokuratora o: przeprowadzeniu obserwacji psychiatrycznej oraz jej przedłużeniu; zastosowaniu tymczasowego aresztowania i jego przedłużeniu na okres do 6 miesięcy; warunkowym umorzeniu postępowania w zakresie warunków umorzenia.

Koncepcja czynności sądowych w PRL zaczęła przechodzić ewolucję przed uchwaleniem Kodeksu postępowania karnego w 1997 r. Ich rozszerzenie nastąpiło nowelami odpowiednio w 1989⁴³, 1990⁴⁴ i 1995 r.⁴⁵. Na uwagę zasługują w szczególności te ostatnie, które wprowadzały namiastkę dochodzenia uproszczonego, zmiany w zakresie tymczasowego aresztowania i instytucję świadka incognito⁴⁶.

⁴² J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. T. 1. Wolters Kluwer, Kraków 2006, s. 893.

⁴³ Ustawa z dnia 29 maja 1989 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego, prawa o wykroczeniach oraz innych ustaw. Dz.U. 1989, nr 34, poz. 180.

⁴⁴ Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa. Dz.U. 1990, nr 53, poz. 306.

⁴⁵ Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Dz.U. 1995, nr 89, poz. 443; ustawa z dnia 6 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1995, nr 89, poz. 444.

⁴⁶ T. Grzegorzcyk, J. Tylman: *Polskie postępowanie karne...*, s. 816.

3. Charakterystyka czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym w Kodeksie postępowania karnego z 1997 r.

Obecny model sądowej kontroli postępowania przygotowawczego nawiązuje zarówno do rozwiązań z II RP, jak i PRL. Stanowi jednak odrębny model posiadający swoją specyfikę, uwzględniający standardy rzetelnego procesu⁴⁷. Kodeks postępowania karnego z 1997 r. nie powrócił do instytucji sędziego śledczego, ale udział czynnika sądowego został zdecydowanie zwiększony. Warto wskazać, że kodeks ten był kilkakrotnie obszernie nowelizowany (zmiany istotnie wpływały na model postępowania przygotowawczego), m.in. w: 2003⁴⁸, 2007⁴⁹, 2013⁵⁰, 2016⁵¹, 2019⁵², a także 2023 r.⁵³. Finalnie jego zręby, w szczególności w zakresie modelu postępowania przygotowawczego, pozostały bliskie oryginalnej wersji z 1997 r., lecz co do zasady katalog czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym uległ zdecydowanemu poszerzeniu.

W nowym Kodeksie postępowania karnego w pierwszym rzędzie o modelu decydują cele postępowania przygotowawczego określone w art. 297 § 1 k.p.k., do których należy zaliczyć: 1) ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo; 2) wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy; 3) zebranie danych stosownie do art. 213 i 214 k.p.k.; 4) wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody; 5) zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu. Przedmiotowe cele powinny być realizowane przez pryzmat głównych celów procesu (art. 2 § 1 k.p.k.)⁵⁴ oraz zasadę prawdy materialnej (art. 2 § 2 k.p.k.). Tak nakreślony „ustrój postępowania przygotowawczego” determinuje rolę i zakres

⁴⁷ A. Skowron: *Rzeczony proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*. „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, s. 5–34.

⁴⁸ Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych. Dz.U. 2003, nr 17, poz. 155.

⁴⁹ Ustawa z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2007, nr 64, poz. 432.

⁵⁰ Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2013, poz. 1247.

⁵¹ Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2016, poz. 437.

⁵² Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2019, poz. 1694.

⁵³ Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. T.j. Dz.U. 2023, poz. 289 ze zm.

⁵⁴ T. Grzegorzcyk, J. Tylman: *Polskie postępowanie karne...*, s. 820.

czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym⁵⁵. W Kodeksach postępowania karnego z 1928 i 1969 r. cele postępowania przygotowawczego nie były wyodrębnione w oddzielnej jednostce redakcyjnej.

Przechodząc dalej, należy wskazać na art. 329 § 1 k.p.k., który stanowi, że w postępowaniu przygotowawczym sąd (co do zasady sąd powołany do rozpoznania sprawy w I instancji, jednak przepisy szczególne mogą przewidywać właściwość innego sądu (np. sądu okręgowego)⁵⁶) dokonuje czynności zarówno decyzyjnych, kontrolnych, jak i dowodowych jednoosobowo, chyba że ustawa stanowi inaczej⁵⁷. Ponadto, w tym stadium postępowania sąd nie podlega wyłączeniu⁵⁸. Literatura przewiduje także inny podział tych czynności⁵⁹, ale wydaje się, że ten zaproponowany powyżej najlepiej oddaje istotę czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym.

Czynności decyzyjne zakładają bezpośrednie podejmowanie decyzji procesowych jako wynik uprzedniej kontroli postępowania przygotowawczego pod względem prawnym i merytorycznym⁶⁰. Z kolei czynności kontrolne polegają na sprawowaniu kontroli instancyjnej nad określonymi decyzjami organów postępowania przygotowawczego, czyli ich badaniu w zakresie prawidłowości i wszechstronności rezultatów podjętych czynności⁶¹. Natomiast czynności dowodowe to podejmowanie określonych czynności procesowych (dowodowych) zastrzeżonych dla organu sądowego⁶².

Katalog czynności decyzyjnych (względem Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.) został zdecydowanie poszerzony. W tym stadium postępowania sąd zezwala m.in. na przesłuchanie osoby zobowiązanej do zachowania określonej tajemnicy, tj.: notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej i tajemnicy Prokuratora Generalnego (art. 180 § 2 k.p.k.). Ponadto, decyduje o zatrzymaniu pism i innych dokumentów związanych z wykonywa-

⁵⁵ *System prawa karnego procesowego...*

⁵⁶ S. Waltoś, P. Hofmański: *Proces karny...*, s. 530.

⁵⁷ *System prawa karnego procesowego...*

⁵⁸ K. Eichstaedt: *Rola sądu...*, s. 98; S. Waltoś, P. Hofmański: *Proces karny...*, s. 529.

⁵⁹ M. Kurowski i P. Sydor proponują podział czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym na: kontrolno-decyzyjne, decyzyjno-śledcze i śledcze. Zob. Iidem: „Śledcze” czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym w aspekcie praktycznym. „Przegląd Sądowy” 2011, nr 1, s. 101.

⁶⁰ K. Malinowska-Krutul: *Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym*. „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 10, s. 65–66.

⁶¹ C. Kulesza: *Postępowanie przygotowawcze. Rozwiązania modelowe*. W: *Nowe uregulowania prawne w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.* Red. P. Kruszyński. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1997, s. 269–270.

⁶² J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn: *Kodeks postępowania karnego...*, s. 893.

niem funkcji obrońcy w procesie (art. 225 § 3 k.p.k.) oraz o zniszczeniu przedmiotów i substancji niebezpiecznych (art. 232a § 2 k.p.k.), a także orzeka o badaniach psychiatrycznych podejrzanego związanych z obserwacją w zakładzie leczniczym (art. 203 § 2 k.p.k.). Zarządza podsłuch procesowy (kontrola oraz utrwalanie rozmów) i zatwierdza go na wniosek prokuratora oraz zarządza zniszczenie kontrolowanych rozmów (art. 237 § 1 i 2 k.p.k.). Wydaje również szereg istotnych postanowień dotyczących aresztowania, tj.: 1) o zarządzeniu tymczasowego aresztowania (art. 250 i 263 k.p.k.); 2) o przedłużeniu tymczasowego aresztowania (art. 263 § 2 k.p.k.); 3) wydanie europejskiego nakazu aresztowania (art. 607a k.p.k.); 4) wykonanie europejskiego nakazu aresztowania (art. 607k k.p.k.); 5) stosuje aresztowanie jako karę porządkową (art. 290 § 1 k.p.k.). Stosuje też inne środki zabezpieczające. Sąd I instancji orzeka o przepadku przedmiotu poręczenia majątkowego (art. 270 § 1 k.p.k.) oraz ściągnięciu sumy poręczenia (art. 268 § 2 k.p.k.). Orzeka o pieniężnej karze porządkowej wobec obrońcy (pełnomocnika) (art. 285 § 1a k.p.k.), wydaje i odwołuje list żelazny (art. 281 i 282 § 2 k.p.k.), a także decyduje o dopuszczeniu dowodu z zeznań świadka koronnego (art. 5 ustawy o świadku koronnym⁶³).

Względem Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. za szeroki należy uznać również zakres czynności kontrolnych dokonywanych przez sąd. Zasada się on na rozpoznaniu zażaleń od postanowień wydanych przez prokuratora⁶⁴. Mogą one dotyczyć następujących kwestii: 1) nałożenia kary pieniężnej na kierownika organu zobowiązanego do udzielenia wyjaśnień (art. 19 § 4 k.p.k.); 2) odmowy wszczęcia śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 1 i art. 325e § 4 w zw. z art. 465 § 2 k.p.k.); 3) umorzenia śledztwa i dochodzenia (art. 306 § 1a i art. 325e § 4 w zw. z art. 465 § 2 k.p.k.); 4) zastosowanych przez prokuratora nieizolacyjnych środków zapobiegawczych (art. 252 § 2 k.p.k.); 5) ukarania dziekana właściwej rady (art. 20 § 1b k.p.k.); 6) zachowania w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka (art. 184 § 5 k.p.k.); 7) kontroli i utrwalania rozmów w przypadkach niecierpiących zwłoki (art. 240 k.p.k.); 8) zatrzymania osoby podejrzanego w wymiarze legalności, zasadności i prawidłowości (art. 246 i 247 § 1–3 w zw. z art. 247 § 6 k.p.k.); 9) zatrzymania i doprowadzenia świadka, biegłego tłumacza i specjalisty oraz ukarania go karą (art. 285 k.p.k.); 10) zabezpieczenia majątkowego (art. 293 § 3 k.p.k.); 11) wystąpienia do państwa członkowskiego UE o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na

⁶³ Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym. Tj. Dz.U. 2016, poz. 1197.

⁶⁴ A. Gaberle: *Funkcje kontroli instancyjnej w procesie karnym (zagadnienia podstawowe)*. W: *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci prof. Z. Dody*. Red. A. Gaberle, S. Waltoś. Wolters Kluwer, Kraków 2000, s. 23–46.

celu zabezpieczenie mienia (art. 589j § 1 k.p.k.); 12) kosztów w postępowaniu przygotowawczym (art. 626a k.p.k.).

Za nowość w Kodeksie postępowania karnego z 1997 r. należy uznać wyposażenie sądu w możliwość przeprowadzania czynności dowodowych. Na wąski katalog tych czynności składają się: 1) przesłuchanie małoletniego pokrzywdzonego w charakterze świadka w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej albo określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego (art. 185a § 1 k.p.k.); 2) przesłuchanie małoletniego świadka w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej albo określone w rozdziałach XXV i XXVI Kodeksu karnego (art. 185b § 1 k.p.k.); 3) przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka w sprawach o przestępstwa określone w art 197–199 Kodeksu karnego (art. 185c § 1a i 2 k.p.k.); 4) przesłuchanie świadka, jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo, że nie będzie można go przesłuchać na rozprawie, na żądanie strony lub prokuratora albo innego organu prowadzącego postępowanie (art. 316 § 3 k.p.k.). Czynności wymienione w punktach 1–3 przeprowadza się tylko w przypadku, gdy zeznania tego świadka mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Należy wskazać, że ustawodawca ostatnią nowelą Kodeksu postępowania karnego (tzw. ustawa antyprzemocowa 2.0) dodał kolejną czynność dowodową sądu w postępowaniu przygotowawczym, tzw. przyjazny tryb przesłuchania⁶⁵ dla osób, u których występują zaburzenia psychiczne lub rozwojowe albo zakłócenia zdolności postrzegania bądź odtwarzania postrzeżeń, i co do których zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach, zwykłych, mogłoby wpłynąć negatywnie na ich stan psychiczny lub byłoby znacznie utrudnione (art. 185e k.p.k.)⁶⁶.

Z przytoczonych czynności wynika bezpośredni udział sądu w stadium przygotowawczym procedury karnej. Jednak sąd może oddziaływać na ten etap procedury karnej także w sposób pośredni, np. poprzez ocenę pozyskanego materiału dowodowego⁶⁷. Obecnie polski model postępowania przygotowawczego co do zasady wypełnia standardy rzetelnego procesu, ale w zakresie obecności czynnika sądowego nie dorównuje standardom

⁶⁵ M. Wielec, T. Bojanowski: *Przesłuchanie świadka w procesie karnym w trybie art. 185e Kodeksu postępowania karnego*. „Prawo w Działaniu” 2024, nr 57, s. 147–163.

⁶⁶ Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Tj. Dz.U. 2023, poz. 289, 535.

⁶⁷ S. Waltoś, P. Hofmański: *Proces karny...*, s. 529–530; *System prawa karnego procesowego...*

zachodnim (np. model francuski⁶⁸, niemiecki⁶⁹, włoski⁷⁰, austriacki⁷¹ czy hiszpański⁷²). Mimo zwiększenia jego udziału względem minionych okresów nadal nie jest on wystarczający.

Obecny model można określić mianem kompromisowego. Wynika z tego, że ustawodawca miał problem z wyborem skonkretyzowanej formy i właściwego zakresu obecności czynnika sądowego w postępowaniu przygotowawczym. Zaproponowanych i aktualnie funkcjonujących rozwiązań nie należy oceniać negatywnie, ponieważ to nie wybór lub odrzucenie instytucji decyduje o charakterystyce modelu, a konkretne rozwiązania merytoryczne⁷³. Nie oznacza to jednak, że nie można postulować jego zmian.

Zasadne wydają się tezy, że obecny model jest pokłosiem uchwalonego w duchu sowieckim Kodeksu postępowania karnego z 1969 r., co wymusił zorganizowany przez PRL i przejęty przez III RP rozbudowany aparat ścigania, tj. prokuratury i służb (Policji oraz innych organów posiadających uprawnienia dochodzeniowo-śledcze). Ustawodawca nie chciał odstępować od wcześniej funkcjonujących i sprawdzonych rozwiązań. Ponadto, nie zdecydował się na zwiększenie udziału czynnika sądowego do poziomu państw Europy Zachodniej. Wśród przedstawicieli tzw. prawnictwa widoczny jest pewien sentyment do prostoty i szybkości postępowania, które oferował model z Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.⁷⁴.

⁶⁸ Zob. J. Głębocka: *Model francuskiego postępowania...*; M. Czajka: *Procedura karna*. W: *Prawo francuskie*. T. 1. Red. A. Machowska, K. Wojtyczek. Zakamycze, Kraków 2004, s. 528; K. Eichstaedt: *Rola sądu...*

⁶⁹ Zob. P. Girdwoyń: *Zarys niemieckiego procesu karnego*. Temida 2, Białystok 2006; C. Kulesza: *Sędzia śledczy w modelu postępowania przygotowawczego...*; P. Girdwoyń: *Pozycja i zadania prokuratury w procesie karnym Republiki Federalnej Niemiec*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2004, nr 3, s. 3–12.

⁷⁰ Zob. C. Kulesza: *Rola prokuratora w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego*. „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 4, s. 5–33; S. Ruggeri: *Equality of arms, impartiality of the judiciary and the role of the parties in the pre-trial inquiry: the perspective of Italian criminal justice*. „Revista Brasileira de Direito Processual Penal” 2018, vol. 4, no. 2, s. 559–603.

⁷¹ Zob. E. Fabrizy: *Die Österreichische Strafprozessordnung mit dem neuen Verferfahren und dem wichtigsten Nebengesetzen. Kurzkomentar*. 10 Auflage. MANZ, Wien 2008.

⁷² Zob. S. Tosza: *Postępowanie przyspieszone w hiszpańskiej procedurze karnej*. Wybrane zagadnienia. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2007, R. 11, z. 2, s. 235–269; M. Pustuła: *Pozycja prokuratora w postępowaniu przygotowawczym w Hiszpanii*. „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, s. 154–169; B. Kunicka-Michalska: *Zarys prawa karnego Hiszpanii*. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2009.

⁷³ T. Grzegorzcyk, J. Tylman: *Polskie postępowanie karne...*, s. 922.

⁷⁴ R.A. Stefański: *Model postępowania przygotowawczego; dotychczasowe zmiany i wnioski de lege ferenda*. „Ius Novum” 2014, T. 8, nr 5, s. 82; A. Kaftal: *Model postępowania przygotowawczego...*, s. 51–84.

Niemniej jednak mimo wprowadzonych zmian i zgodności z fundamentami, które zostały wypracowane na szczeblu międzynarodowym, polski model postępowania przygotowawczego należy uznać za anachroniczny oraz posiadający cechy postsowieckie, co objawia się w szerokich uprawnieniach prokuratury i Policji oraz ograniczonej roli sądu. Co więcej, cechuje je szereg dysfunkcji, m.in. dublowanie postępowania dowodowego. Od 1997 r. tylko raz zdecydowano się na zerwanie (co prawda nieudane) z modelem postsowieckim poprzez wprowadzenie kontryktoryjnej reformy procedury karnej, z której szybko się wycofano⁷⁵. Na niniejsze wady nakłada się także kwestia czynnika ludzkiego, który odgrywa kluczową rolę w kontekście funkcjonowania instytucji postępowania karnego, a mianowicie – przywiązanie do dawnych rozwiązań, które już co do zasady nie występują, np. w przypadku tzw. kontryktoryjnej reformy Kodeksu postępowania karnego⁷⁶.

W szczególności negatywnie należy ocenić zakres czynności dowodowych, tj. przesłuchiwanie przez sąd w postępowaniu przygotowawczym, a raczej jego brak. Pierwotnie sąd miał mieć szersze uprawnienia w omawianym zakresie, jednak ostatecznie zrezygnowano z tego rozwiązania⁷⁷. Z uwagi na rolę gwarancyjną sąd powinien dokonywać przesłuchań w postępowaniu przygotowawczym. Miałoby to także pozytywny wpływ na szybkość postępowania – nie byłoby konieczności dokonywania kolejnego przesłuchania w toku rozprawy głównej. Co więcej, w modelach zachodnich, np. francuskim, niemieckim, włoskim lub austriackim, sąd jest uprawniony do dokonywania przesłuchania podejrzanego, a w Polsce nie jest to prawnie zagwarantowane⁷⁸.

Obecnie utrwalanie dowodów w formie protokołów spoczywa na organach ścigania, tj. prokuraturze i Policji. Są one następnie odtwarzane na rozprawie, co wydłuża całe postępowanie. Podstawą materiałów dowodowych stają się protokoły policyjne, w oparciu o które wyrokuje sąd.

Zasadne byłoby wprowadzenie do postępowania przygotowawczego nowej instytucji – sądowego organu operatywnego, tj. niezawisłego sędziego, który na bieżąco zajmowałby się konkretnym postępowaniem przygotowawczym i byłby zaznajomiony z aktami sprawy (teraz obecność sądu jest incydentalna i ogranicza się co do zasady do rozpoznawania zażaleń na postanowienia wydane w toku postępowania). Jednocześnie

⁷⁵ M. Porwisz: *Postępowanie kontryktoryjno-inkwizycyjne – rozważania w przedmiocie modelu procesu karnego na przykładzie wybranych regulacji*. „Przegląd Policyjny” 2016, nr 1 (121), s. 182–186.

⁷⁶ Zob. M. Wielec i in.: *Przyczyny przewlekłości postępowania sądowego w sprawach karnych*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019.

⁷⁷ T. Grzegorzczak, J. Tylman: *Polskie postępowanie karne...*, s. 921.

⁷⁸ C. Kulesza: *Przemodelowanie postępowania karnego...*

należałoby usystematyzować katalog czynności sądu. O ile czynności decyzyjne i kontrolne nie wymagałyby wielkich zmian (uprawnienia sądów w postępowaniu przygotowawczym zostałyby przekazane sędziemu ds. postępowania przygotowawczego), o tyle katalog czynności dowodowych należałoby racjonalnie poszerzyć.

Co więcej, sędzia właściwy ds. postępowania przygotowawczego mógłby rozwiązać problem z czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi. Obecnie za nadzór nad tymi czynnościami odpowiedzialny jest właściwy sąd okręgowy⁷⁹. Sędzia ds. postępowania przygotowawczego byłby organem odpowiedzialnym za zarządzanie kontroli operacyjnej oraz nadzór nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi⁸⁰, które są silnie związane z postępowaniem przygotowawczym. Należy zauważyć, że wpływ czynności operacyjno-rozpoznawczych na postępowanie karne jest coraz większy⁸¹. Za tym musi podążać odpowiednia kontrola tych czynności, tj. sprawowana przez niezawisłe sądy. Wydaje się, że najlepiej za niniejsze kwestie odpowiadałby właśnie sędzia ds. postępowania przygotowawczego jako gwarant praworządnego procesu karnego⁸². Niemniej istnieje możliwość poszerzenia zakresu czynności sądowych bez wprowadzenia wspomnianej instytucji wzorem modelu austriackiego⁸³.

Nie należy uznać za konieczne przywrócenia sędziego śledczego⁸⁴. Wskazana instytucja ma swoje plusy i minusy, co szeroko omówiono w literaturze⁸⁵. Co więcej, przy wprowadzaniu nowej instytucji należy pa-

⁷⁹ W przypadku czynności operacyjnych stosowanych przez Policję reguluje to art. 19 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. T.j. Dz.U. 2023, poz. 171 z późn. zm.

⁸⁰ J. Stępień: *Sędzia śledczy – gwarant praworządnego procesu karnego*. W: *Konferencja...*, s. 9–14.

⁸¹ A. Taracha: *Sądowa kontrola czynności operacyjno-rozpoznawczych*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2013, nr 2, s. 29–42.

⁸² J. Stępień: *Sędzia śledczy...*, s. 9–14.

⁸³ C. Kulesza: *Przemodelowanie postępowania karnego...*

⁸⁴ S. Waltoś: *Wizja procesu karnego XXI wieku*. „*Prokuratura i Prawo*” 2002, nr 1, s. 15.

⁸⁵ P. Kruszyński, M. Warchoł: *Pozycja sędziego śledczego na tle modeli postępowania przygotowawczego (część 1)*. „*Palestra*” 2008, nr 3–4, s. 49–61; Idem: *Pozycja sędziego śledczego na tle modeli postępowania przygotowawczego (część 2)*..., s. 45–46; S. Waltoś, P. Hofmański: *Proces karny...*, s. 120–121; J. Koredczuk: *Kształtowanie się modelu polskiego procesu karnego...*, s. 357–364; K. Eichstaedt: *Rola sądu...*; Idem: *Ponownie na temat sędziego śledczego*. „*Prokuratura i Prawo*” 2005, nr 1, s. 100–105; C. Kulesza: *Sędzia śledczy w modelu postępowania przygotowawczego...*; Idem: *Sędzia śledczy a współczesny proces karny (na tle prawnoporównawczym)*. „*Państwo i Prawo*” 2008, z. 7, s. 20 i nast.; J. Tylman: *Uwagi o modelu postępowania przygotowawczego*. W: *Węzłowe problemy...*, s. 91 i nast.; T. Grzegorzczak: *Kilka refleksji na temat sugestii wprowadzenia instytucji sędziego śledczego*. W: *Węzłowe problemy...*, s. 105 i nast.; P. Kruszyński, M. Warchoł: *Sędzia śledczy. Argumenty za i przeciw*. W: *Węzłowe problemy...*, s. 115 i nast.; C. Kulesza: *Sędzia śledczy na tle zmian europejskich modeli postępowania przygotowawczego*. W: *Węzłowe problemy...*, s. 124 i nast.; R.A. Stefański: *Krytycznie o obecnym modelu postępowania przygotowawczego*.

miętać o blaskach i cieniach instytucji sędziego śledczego w okresie międzywojennym tak, aby „nie wylać dziecka z kąpielą”, jak zrobiono to przy okazji reformy procedury karnej z 2013 r.⁸⁶. Ponadto, nawet w państwach, gdzie niniejsza instytucja występuje, np. we Francji i w Hiszpanii, podejmowane są debaty na temat przemodelowania postępowania przygotowawczego, ze szczególnym uwzględnieniem zastąpienia sędziego śledczego organem decyzyjno-kontrolnym skupionym na funkcji gwarancyjnej.

W przypadku przyjęcia tak nakreślonych zmian wydają się także konieczne rezygnacja z archaicznego podziału postępowania przygotowawczego na śledztwo i dochodzenie oraz wprowadzenie jednolitej formy (np. dochodzenia). W tak przyjętym modelu postępowanie służyłoby przede wszystkim oskarżycielowi do wniesienia aktu oskarżenia do sądu lub innego zakończenia postępowania, względnie zaniechania ścigania. Co więcej, wydaje się, że obecny podział na formy postępowania w dzisiejszych realiach nie ma merytorycznego uzasadnienia⁸⁷. Zachowanie go musi się wiązać z wprowadzeniem szerszego rozróżnienia tych form postępowania przygotowawczego.

Reasumując, za zasadne należy uznać postulaty zawierające tezy wzmocnienia roli czynnika sądowego w postępowaniu przygotowawczym⁸⁸. Wydaje się, że najlepiej niniejszą ideę oddaje propozycja wprowadzenia instytucji sędziego ds. postępowania przygotowawczego jako gwaranta sądowej ochrony praw człowieka, praworządności i obiektywizmu w tym stadium procesu karnego. Połączenie wprowadzenia tej instytucji z odpowiednim określeniem katalogu czynności sądowych mogłoby sprostać standardom zachodnim co do obecności czynnika sądowego w postępowaniu przygotowawczym.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem praktyków, jakoby zakres udziału sądu w postępowaniu przygotowawczym był zbyt szeroki i należałoby go ograniczyć⁸⁹. Takie działanie byłoby sprzeczne z zasadami rzetelnego procesu oraz niezgodne z kulturą prawną kręgu cywilizacyjnego, w jakim znajduje się nasze państwo⁹⁰.

W: *Węzłowe problemy...*, s. 146 i nast.; M. Kościelniak-Marszał: *Sędzia śledczy...*, s. 167 i nast.; M. Materniak-Pawłowska: *Instytucja sędziego śledczego...*, s. 290; K. Eichstaedt: *Instytucja sędziego śledczego...*, s. 183–194.

⁸⁶ M. Porwisz: *Postępowanie kontradiktoryjno-inkwizycyjne...*, s. 182–186.

⁸⁷ J. Głębocka: *Model francuskiego postępowania...*, s. 190.

⁸⁸ J. Zagrodnik: *Model interakcji...*, s. 238–276; *System prawa karnego procesowego...*

⁸⁹ T. Grzegorzczak, J. Tylman: *Polskie postępowanie karne...*, s. 922.

⁹⁰ P. Kruszyński, M. Warchoł: *Sądowa kontrola postępowania przygotowawczego w Polsce i za granicą – uwagi praktyczne na tle instytucji sędziego śledczego*. W: *Konferencja...*, s. 71–72.

4. Zakończenie

Od 1918 r. w Polsce funkcjonowało kilka modeli sądowej kontroli postępowania przygotowawczego. Model II RP szeroko odwoływał się do wzorców francuskich i jego integralnym elementem było śledztwo sądowe prowadzone przez sędziego śledczego. Wraz z przejściem władzy przez komunistów wprowadzono rozwiązanie charakterystyczne dla Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, co wiązało się z ograniczeniem roli sądu oraz przejściem kompetencji przez organy władzy wykonawczej, tj. prokuraturę, Milicję Obywatelską oraz funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa (później Służby Bezpieczeństwa). Organem nadzorującym miała być prokuratura, ale jej nadzór nad MO i UB (SB) był iluzoryczny⁹¹.

Kodeks postępowania karnego z 1969 r. spetryfikował zmiany okresu 1944–1958, ale w ograniczonym zakresie wprowadził fasadowy czynnik sądowy. W latach 90. XX w. rozpoczęto przywracanie sądu do postępowania przygotowawczego, co sfinalizował Kodeks postępowania karnego z 1997 r.

Obecnie obowiązujący Kodeks postępowania karnego realizuje standardy międzynarodowe w porównaniu z rozwiązaniami z lat 1944–1989. W związku z tym należy ocenić go pozytywnie. Trzeba jednak dostrzec szereg dysfunkcji i wad, nad którymi ustawodawca w ciągu ostatnich 28 lat nie pochylił się z należytą uwagą. Co prawda, dokonywano reform postępowania karnego, ale z wyjątkiem wcześniej omawianej tzw. wielkiej reformy, z której szybko się wycofano, nie zdecydowano się na znaczącą przebudowę procedury karnej. Ponadto, nie poruszono newralgicznych kwestii dotyczących modelu sądowej kontroli postępowania przygotowawczego, nadzoru nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi i zakresu czynności sądu w stadium przygotowawczym.

W związku z tym w Polsce występuje hybrydalny, dysfunkcyjny i anachroniczny model postępowania przygotowawczego, odwołujący się do rozwiązań charakterystycznych dla modelu francuskiego, niemieckiego i sowieckiego⁹².

Reforma Kodeksu postępowania karnego z 2019 r. nie wprowadziła zmian w omawianym zakresie. Z przeprowadzonej analizy wynika, że ustawodawca powinien przeanalizować obowiązujące rozwiązania w zakresie modelu sądowej kontroli postępowania przygotowawczego. Jednym z elementów reformy procedury karnej powinno być wprowadzenie sędziego właściwego ds. postępowania przygotowawczego, który poprzez

⁹¹ K. Eichstaedt: *Rola sądu...*, s. 58–80.

⁹² B. Bieńkowska i in.: *Wykład prawa karnego procesowego...*, s. 312–314.

odpowiednie usytuowanie w modelu postępowania przygotowawczego zwiększyłby udział czynnika sądowego w tym stadium. Byłby w pełni odpowiedzialny za czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym oraz nadzorowałby czynności operacyjno-rozpoznawcze prowadzone przez Policję i inne uprawnione do tego organy.

Samo wprowadzenie omawianego organu nie zmieni modelu i podejścia do postępowania karnego. Konieczne jest także właściwe określenie czynności sądu, za które będzie w pełni odpowiedzialny. Należy pochylić się również nad koncepcją współpracy organów postępowania przygotowawczego, tj. sąd – prokurator – Policja i inne organy posiadające uprawnienia dochodzeniowo-śledcze⁹³. To niezawisły sędzia powinien nadzorować zarówno prokuraturę, jak i Policję.

Proponowane rozwiązanie przybliżyłoby nasz model do standardów zachodnich, gdzie sąd odgrywa zdecydowanie większą rolę, i jednocześnie ostatecznie zerwałoby z cechami modelu postsowieckiego. Co więcej, wprowadzałoby operatywny organ sądowy, który byłby gwarantem przestrzegania praw i wolności człowieka, ponieważ to właśnie w niezawisłym czynniku sądowym upatruje się tych gwarancji, a nie w niezależnej prokuraturze⁹⁴.

Zaproponowanych zmian nie należy traktować jako rewolucyjne, a ewolucyjne – wpisujące się w dążenie do optymalnego modelu procedury karnej. Jednocześnie jest to swoisty powrót do tradycji i korzeni polskiego procesu karnego⁹⁵. Wymagałyby one szerokiego przemodelowania procedury karnej. Jednakże, zauważając problemy, musimy szukać odpowiednich rozwiązań i środków, które zagwarantują sprawne funkcjonowanie organów procesowych oraz zapewnią stronom postępowania realizację ich praw i wolności w rozsądnych terminach. Dlatego niezbędne jest dokonanie gruntownej rewizji procedury karnej, w tym modelu sądowej kontroli postępowania przygotowawczego, w duchu praworządności, obiektywizmu i sądowej ochrony praw człowieka.

Bibliografia

Literatura

Baj A.: *Cele postępowania przygotowawczego*. „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 12, s. 63–74.

⁹³ J. Stępień: *Sędzia śledczy...*, s. 9–14.

⁹⁴ S. Waltoś: *Sędzia śledczy – rys historyczny*. W: *Konferencja...*, s. 15–22.

⁹⁵ Uchwała Nr 177/2007 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie potrzeby zmian w organizacji prokuratury i przywrócenia instytucji sędziego śledczego.

- Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M.: *Historia ustroju i prawa polskiego*. Wyd. 6. Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Bieńkowska B. i in.: *Wykład prawa karnego procesowego*. Temida 2, Białystok 2012.
- Bojanowski T.: *Istota i przeznaczenie karnoprosesowe czynności operacyjno-rozpoznawczych*. Wydawnictwo Episteme, Lublin 2023.
- Boratyńska T., Chojniak Ł., Jasiński W.: *Postępowanie karne*. Wyd. 3. C.H.Beck, Warszawa 2018.
- Cieślak M.: *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984.
- Czajka M.: *Procedura karna. W: Prawo francuskie*. T. 1. Red. A. Machowska, K. Wojtyczek. Zakamycze, Kraków 2004, s. 528–540.
- Dudka K., Paluszkiwicz H.: *Postępowanie karne*. Wyd. 5. Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
- Eichstaedt K.: *Instytucja sędziego śledczego w okresie międzywojennym*. „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2014, T. 17, s. 183–194.
- Eichstaedt K.: *Ponownie na temat sędziego śledczego*. „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 1, s. 98–115.
- Eichstaedt K.: *Rola sądu w postępowaniu przygotowawczym a instytucja sędziego śledczego*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009.
- Fabrizy E.: *Die Österreichische Strafprozessordnung mit dem neuen Vorverfahren und dem wichtigsten Nebengesetzen. Kurzkomentar*. 10 Auflage. MANZ, Wien 2008.
- Gaberle A.: *Funkcje kontroli instancyjnej w procesie karnym (zagadnienia podstawowe)*. W: *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci prof. Z. Dody*. Red. A. Gaberle, S. Waltoś. Wolters Kluwer, Kraków 2000, s. 23–46.
- Girdwoyń P.: *Pozycja i zadania prokuratury w procesie karnym Republiki Federalnej Niemiec*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2004, nr 3, s. 3–12.
- Girdwoyń P.: *Zarys niemieckiego procesu karnego*. Temida 2, Białystok 2006.
- Głębocka J.: *Model francuskiego postępowania przygotowawczego w ujęciu prawnoporównawczym*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2023.
- Grajewski J., Paprzycki L.K., Steinborn S.: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. T. 1. Wolters Kluwer, Kraków 2006.
- Grzegorzczak T.: *Kilka refleksji na temat sugestii wprowadzenia instytucji sędziego śledczego*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 105–114.
- Grzegorzczak T., Tylman J.: *Polskie postępowanie karne*. Wyd. 10. Wolters Kluwer, Warszawa 2022.
- Haber J.: *Rozwój prawa karnego procesowego w Polsce Ludowej*. „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 26, z. 4, s. 135–142.
- Janusz-Pohl B.: *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprosesowych w prawie polskim*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Poznań 2017.

- Kaftal A.: *Model postępowania przygotowawczego de lege ferenda w prawie Polski*. „Studia Prawnicze” 1989, nr 1, s. 51–84.
- Kodeks postępowania karnego z komentarzem i orzecznictwem Sądu Najwyższego*. Oprac. J. Nisenson, M. Siewierski. Gazeta Administracji Policji Państwowej, Warszawa 1936.
- Koredczuk J.: *Kształtowanie się modelu polskiego procesu karnego w latach 1918–1955*. W: *System prawa karnego procesowego*. T. 1. Red. P. Hofmański. Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 329–367.
- Kościelniak-Marszał M.: *Sędzia śledczy w ujęciu prawnohistorycznym*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 167–174.
- Kruszyński P.: *Sędzia śledczy na tle modeli postępowania przygotowawczego – uwagi de lege ferenda*. W: *Konferencja. Nowy model postępowania przygotowawczego – sędzia śledczy*. Warszawa, 22 marca 2010 r. Red. P. Zieliński. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 31–34.
- Kruszyński P., Warchoł M.: *Pozycja sędziego śledczego na tle modeli postępowania przygotowawczego (część 1)*. „Palestra” 2008, nr 3–4, s. 49–61.
- Kruszyński P., Warchoł M.: *Pozycja sędziego śledczego na tle modeli postępowania przygotowawczego (część 2)*. „Palestra” 2008, nr 5–6, s. 44–53.
- Kruszyński P., Warchoł M.: *Sądowa kontrola postępowania przygotowawczego w Polsce i za granicą – uwagi praktyczne na tle instytucji sędziego śledczego*. W: *Konferencja. Nowy model postępowania przygotowawczego – sędzia śledczy*. Warszawa, 22 marca 2010 r. Red. P. Zieliński. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 71–80.
- Kruszyński P., Warchoł M.: *Sędzia śledczy. Argumenty za i przeciw*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 115–123.
- Kruszyński P., Zbrojewska M.: *Nowy model postępowania karnego ukształtowany nowelą do k.p.k. z 27 września 2013 r.* „Palestra” 2014, nr 1–2, s. 55–69.
- Kulesza C.: *Postępowanie przygotowawcze. Rozwiązania modelowe*. W: *Nowe uregulowania prawne w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.* Red. P. Kruszyński. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1997, s. 260–272.
- Kulesza C.: *Rola prokuratora w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego*. „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 4, s. 5–33.
- Kulesza C.: *Sędzia śledczy a współczesny proces karny (na tle porównawczym)*. „Państwo i Prawo” 2008, z. 7, s. 20–34.
- Kulesza C.: *Sędzia śledczy na tle zmian europejskich modeli postępowania przygotowawczego*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 124–145.
- Kulesza C.: *Sędzia śledczy w modelu postępowania przygotowawczego na tle porównawczym*. Dział Wydawnictw Filii UW w Białymstoku, Białystok 1991.
- Kunicka-Michalska B.: *Zarys prawa karnego Hiszpanii*. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2009.
- Kurowski M., Sydor P.: *„Śledcze” czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym w aspekcie praktycznym*. „Przegląd Sądowy” 2011, nr 1, s. 98–108.

- Łada-Bieńkowski K.: *Postulaty reformy procesu karnego. (Referat sprawozdawczy na III Zjazd Prawników Polskich Katowice–Kraków 5–8 listopad 1936 r.)*. Drukarnia Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego R.P. Warszawa Al. Jerozolimskie 85, Warszawa 1936.
- Malinowska-Krutul K.: *Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym*. „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 10, s. 63–79.
- Materniak-Pawłowska M.: *Instytucja sędziego śledczego w II Rzeczypospolitej*. „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2013, T. 65, z. 1, s. 271–294.
- Penner L.: *O zmianie przepisów kpk*. „Nowe Prawo” 1956, nr 2.
- Porwisz M.: *Postępowanie kontradyktoryjno-inkwizycyjne – rozważania w przedmiocie modelu procesu karnego na przykładzie wybranych regulacji*. „Przegląd Policyjny” 2016, nr 1 (121), s. 172–186.
- Prusak F.: *Dywersyfikacja kompetencji dochodzeniowo-śledczych oraz operacyjno-rozpoznawczych Policji i służb specjalnych w przedprocesie karnym*. W: *Meandry prawa karnego i kryminalistyki. Księga jubileuszowa prof. zw. dra hab. Stanisława Pikulskiego*. Red. J. Kasprzak, W. Cieślak, I. Nowicka. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2015, s. 433–444.
- Prusak F.: *Karno-procesowe miscellanea dydaktyczne*. Przedsiębiorstwo Poligraficzno-Wydawnicze „Tongraf”, Warszawa–Piła 2013.
- Pustuła M.: *Pozycja prokuratora w postępowaniu przygotowawczym w Hiszpanii*. „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, s. 154–169.
- Ruggeri S.: *Equality of arms, impartiality of the judiciary and the role of the parties in the pre-trial inquiry: the perspective of Italian criminal justice*. “Revista Brasileira de Direito Processual Penal” 2018, vol. 4, no. 2, s. 559–603.
- Rusinek M.: *O dostępie do akt postępowania przygotowawczego de lege ferenda*. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2008, R. 12, z. 2, s. 97–105.
- Schaff L.: *Nowa reforma postępowania przygotowawczego*. „Państwo i Prawo” 1956, z. 3.
- Siewierski M.: *Dyskusja nad projektem kodeksu karnego*. „Palestra” 1956, nr 2, s. 36–46.
- Siewierski M.: *Koncepcja kodyfikacyjna postępowania przygotowawczego*. „Problemy Kryminalistyki” 1961, nr 29, LEX.
- Siewierski M.: *O reformę postępowania przygotowawczego*. „Archiwum Kryminologiczne” 1933, z. 2, s. 247–253.
- Siewierski M.: *Uwagi krytyczne nad śledztwem i dochodzeniem według k.p.k.* „Archiwum Kryminologiczne” 1933, z. 1, s. 95–110.
- Skorupka J.: *Proces karny*. Wyd. 4. Wolters Kluwer, Warszawa 2022.
- Skowron A.: *Rzetelny proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*. „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, s. 5–34.
- Staszak A.: *Komentarz do art. 329 Kodeksu Postępowania Karnego*. W: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*. Red. D. Szumiło-Kulczycka. Wolters Kluwer, Warszawa 2022, LEX.
- Stefański R.A.: *Glosa do postanowienia SN z 27.02.2007 r., I KZP 38/06*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2008, nr 2, s. 135–143.

- Stefański R.A.: *Krytycznie o obecnym modelu postępowania przygotowawczego*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 146–166.
- Stefański R.A.: *Model postępowania przygotowawczego; dotychczasowe zmiany i wnioski de lege ferenda*. „Ius Novum” 2014, T. 8, nr 5, s. 81–92.
- Stępień J.: *Sędzia śledczy – gwarant praworządności procesu karnego*. W: *Konferencja. Nowy model postępowania przygotowawczego – sędzia śledczy*. Warszawa, 22 marca 2010 r. Red. P. Zieliński. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 9–15.
- System prawa karnego procesowego*. T. 10: *Postępowanie przygotowawcze*. Red. R.A. Stefański. Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Świątkowski H.: *Doniosłe reformy wymiaru sprawiedliwości*. „Demokratyczny Przegląd Prawniczy” 1950, nr 8–9, s. 3–12.
- Taracha A.: *Sądowa kontrola czynności operacyjno-rozpoznawczych*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2013, nr 2, s. 29–42.
- Tosza S.: *Postępowanie przyspieszone w hiszpańskiej procedurze karnej*. Wybrane zagadnienia. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2007, R. 11, z. 2, s. 235–269.
- Tylman J.: *Uwagi o modelu postępowania przygotowawczego*. W: *Węzłowe problemy procesu karnego*. Red. P. Hofmański. Oficyna a Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 91–104.
- Waltoś S.: *Model postępowania przygotowawczego na tle porównawczym*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1968.
- Waltoś S.: *Sędzia śledczy – rys historyczny*. W: *Konferencja. Nowy model postępowania przygotowawczego – sędzia śledczy*. Warszawa, 22 marca 2010 r. Red. P. Zieliński. Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2010, s. 15–22.
- Waltoś S.: *Wizja procesu karnego XXI wieku*. „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 1, s. 7–27.
- Waltoś S., Hofmański P.: *Proces karny – zarys systemu*. Wyd. 15. Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Węklar A.: *Instytucja sędziego do spraw postępowania przygotowawczego na tle uwarunkowań polskiego systemu prawnego – rozważania de lege ferenda*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019.
- Wielec M., Bojanowski T.: *Przesłuchanie świadka w procesie karnym w trybie art. 185e Kodeksu postępowania karnego*. „Prawo w Działaniu” 2024, nr 57, s. 147–163.
- Wielec M. i in.: *Przyczyny przewlekłości postępowania sądowego w sprawach karnych*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2019.
- Zagadnienia postępowania przygotowawczego*. (Dyskusja w Seminarium Prawa Karnego I.J.P.). „Archiwum Kryminologiczne” 1937, z. 3–4, s. 536–548.
- Zagrodnik J.: *Model interakcji postępowania przygotowawczego oraz postępowania głównego w procesie karnym*. C.H.Beck, Warszawa 2013.
- Zagrodnik J.: *Proces karny*. Wyd. 3. Wolters Kluwer, Warszawa 2021.

Akty prawne

- Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 7 października 1944 r. o Milicji Obywatelskiej. Dz.U. 1944, nr 7, poz. 33.
- Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 1 grudnia 1944 r. o częściowej zmianie kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1944, nr 13, poz. 70.
- Dekret z dnia 6 czerwca 1945 r. o zmianie przepisów kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1945, nr 25, poz. 148.
- Dekret z dnia 19 sierpnia 1946 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1946, nr 43, poz. 249.
- Dekret z dnia 23 stycznia 1947 r. o opłatach sądowych w sprawach karnych. Dz.U. 1947, nr 19, poz. 73.
- Dekret z dnia 3 kwietnia 1948 r. o zmianie kwot pieniężnych w przepisach kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1948, nr 20, poz. 136.
- Dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1955, nr 46, poz. 309.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o sędziach śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia. Dz.U. 1927, nr 69, poz. 611.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 1928, nr 33, poz. 313 z późn. zm.
- Ustawa Konstytucyjna z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1947, nr 18, poz. 71.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 1949 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1949, nr 32, poz. 238.
- Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1950, nr 38, poz. 346.
- Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1950, nr 38, poz. 348.
- Ustawa z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów postępowania karnego. Dz.U. 1958, nr 18, poz. 76.
- Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 1969, nr 13, poz. 96.
- Ustawa z dnia 29 maja 1989 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego, prawa o wykroczeniach oraz innych ustaw. Dz.U. 1989, nr 34, poz. 180.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. T.j. Dz.U. 2023, poz. 171 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa. Dz.U. 1990, nr 53, poz. 306.
- Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Dz.U. 1995, nr 89, poz. 443.
- Ustawa z dnia 6 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego. Dz.U. 1995, nr 89, poz. 444.

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego. Dz.U. 2022, poz. 1375 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym. T.j. Dz.U. 2016, poz. 1197.
- Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych. Dz.U. 2003, nr 17, poz. 155.
- Ustawa z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2007, nr 64, poz. 432.
- Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2013, poz. 1247.
- Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2016, poz. 437.
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Dz.U. 2019, poz. 1694.
- Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. T.j. Dz.U. 2023, poz. 289, 535.
- Uchwała Nr 177/2007 Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie potrzeby zmian w organizacji prokuratury i przywrócenia instytucji sędziego śledczego.

Źródła internetowe

Kulesza C.: *Przemodelowanie postępowania karnego*. <https://www.gov.pl/attachment/063450d5-7475-4306-bdc6-3c70c0138f43> [dostęp: 12.06.2024].